

hver Fjerding Land, hvilket er det samme som 1 Tde. Byg af hver Tde. Hartkorn, hvorhos Indfæstningen bestemtes til 12—30 Rd., Alt med Tilspøende af, at „intet Videre og intet Andet maatte enten fordres eller ydes.“ Godset folgtes 1675 af Sorgen Bjelke til Griffensfeldt, naturligtvis med de samme — ikke med større — Rettigheder, hvormed Bjelke havde besiddet det, hvilket ogsaa fik en udtrykkelig Anerkjendelse derved, at det ved Overdragelsen bestemtes, at Acten af 1ste Mai 1672 vedblev at staae ved Magt. Ved Griffensfeldts Demførelse 1676 confiskeredes hans Gods, og Kronen kom saaledes anden Gang i Besiddelse af Samsø. Ved Gavebrev af 1ste Mai 1676 stjænkedes det til Sophie Amalie Moth, Stammøderen for de nuværende Lehnbesiddere, og oprettedes til et Grevskab for hende den 31te October 1677. Det er nu klart nok, at der ved disse forskellige Overdragelser ikke kan være skeet nogen Forandring i det Forhold, som var fastsat imellem Godshærlighedens Eier og Bønderne, og det er ogsaa en historisk given Ting, at de Afgifter, som ere blevne fastsatte i 1672, bleve staaende i omtrent 1¼ Aarhundrede aldeles uforandrede, og de fik endogsa hderligere Bestyrkelse ved en Commissionsdom af 1754. Udskiftningen i Slutningen af forrige Aarhundrede hidrog imidlertid her som flere andre Steder i Landet til noget at forrykke eller i alt Fald at vække Tvivl om det virkelige Eiendomsforhold imellem Godshærlighedens Eier og Bønderne. Som Følge af disse Tvivl blev der nedsat en Commission med dømmende Myndighed i 1798, og i Præmisserne til denne Commissionsdom hedder det: „En Forret til Bøndernes Fæste maae Bønderne have, og en saadan findes ei heller tilforn af Lehnsgreven nægtet dem; men denne Forret, om den ikke skal falde ud til Intet, maa være grundet paa noget Virkeligt og noget Bestemt, ikke blot paa Lehnsgrevens Willie, paa hans vilkaarlige Lykke. En virkelig Bestemmelse og Regel for begge Parter er og nedskreven af Bjelke. De efterfølgende Lehnbesiddere indtraadte i Bjelkes Forbindelser, og de kunne ikke tilholde sig Lehnnet med større eller andre Rettigheder end han eiede det“. I Overeensstemmelse med dette og den øvrige Udvikling bestemtes det i Com-

missionsdommen, at: „De Bøndernes Gaarde tilliggende, eller ved Udskiftningen tillagte, Borde burde følge Gaardene, og at disse Eier maatte være berettigede til samme Bønder Brug, mod at de derpaa ved Fæstelebigheid modtog Fæstebrev af Godseieren og til ham betalte den Indfæstning, som afgangne Geheireraad Bjelkes Fordebog af 1ste Mai 1672 i 8de Post bestemmer, og mod at ubrede den aarlige Landgift efter bemeldte Fordebog og Griffensfeldts Fordebog af 14de November 1675“. Ved denne Commissionsdom blev det altsaa ligesom bestemt, at Bønderne havde en positiv Ret til at faae Brugen af de Gaarden tilhørende Markjorder, og at, naar de fik Brugen deraf, vare de kun pligtige til deraf at svare de Afgifter, som engang vare uforanderlig bestemte i 1672. Imidlertid stillede Forholdet sig noget mere tvivlsomt, efterat Sagen var bleven afgjort af den overordnede Ret, af Højesteret, idet det nemlig i Højesteretsdommen, som paafulgte den 14de November 1799, hedder, at der „ikke skal tilkomme Bønderne videre Ret over Fæstejorderne end den, deres Fæstebreve i Overeensstemmelse med Loven hjemler dem, men at derimod Samsø Lands Eier bør tilkomme samme Rettighed til Bøndergaardene der paa Landet, som enhver anden Forbrot efter Loven har til Fæstejorder, uden Hensyn til, hvem der eier den Bords Bygninger, hvortil saadanne Bønder tilforn have været brenne“. Det er, forekommer det mig, klart, at Udtrykkene i denne Højesteretsdom ere meget tvivlsomme og lade meget af Spørgsmaalet aabent, idet den gjentagne Paa-beraabelse af, hvad der finder Sted efter Loven, sætter denne Dom næsten i Klasse med en ue delig Dom, eller i alt Fald med en Dom, der ikke afgjør Retstviisten paa en saadan Maade, at senere Retstviister dermed ere udelukkede. Det er derfor, at Bønderne paa Samsø have meent, at de ved en Rets sag kunde faae opretholdt den historiske Ret, som tilkommer dem saavel ifølge Forholdets hele Natur og Udvikling, som især paa Grund af de Bestemmelser, der ere fastsatte ved den nævnte Act af 1ste Mai 1672. De have altsaa ladet det komme til en Proces, som for Tiden søres, og idet de nu i Andragendet i Almindelighed